

En mindre trädgårdsanläggning i Halland på 1860-70 talet

1363

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Anläggning utav trädgårdar kan ju ske på olika sätt. Det viktigaste är naturligtvis att trädgården ifråga blir vacker till utseendet och billig i anläggningskostnad. Jag skall här nedan i korta drag skildra en dylik trädgårdsanläggning.

Skräddaremästaren J. Hansson, av vilken jag inhämtat följande uppgifter, är född, i Wallanäs Getinge s:n. Hallands län, den 20 juli 1842.

Hansson föddes i en liten oansenlig koja, vilken nu är nedrivna. Den nuvarande stugan som

äges utav honom själv, uppförde han år 1868. I början omgavs den endast av en liten lycka. Men Hansson som för trädgården alltid varit intresserad utökade snart denna. Detta var emellertid ett svårt arbete, ty det fanns ingen äppen jord att tillgå, utan endast en skarp bergsluttning på norra sidan av böningshuset.

Berget var beväst med embuskar och mossor. Den jord som fanns var ganska mager. Emellertid började Hansson att odla bit för bit och snart hade han efter mödosamt arbete fått en god tillökning av sin trädgård. När gångarna skulle anläggas var det svårt, ty den sand och grus som lades på dem sköljdes bort

1863

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

33

utar häftiga regnskurar. Då fann Hansson på en god ide, vilken bestod däri, att han på var meter lade ett s. k. trinn, vilket utmärkes på skissen. Genom dessa trinn kunde ej gruset ej sköljas bort. Högst uppe på backen anlade han en cirkelformig platta, vilken han gav namnet Högiätet. Detta ligger cirka 60 fot högre än brunnen som ligger vid södra gränsen. Från denna platta har man en härlig utsikt över nejden. Vid klart väder kan man även se havet därifrån. När nu själva trädgården var uppodlad och anlagd gälde det ju att plantera den. Detta gjordes med god smak. Uppre på backen, där det var varmt och soligt, plantades körsbärsträd.

Dessa voro utav den härliga
 sorten ^{N:o} s. k. "majkörsbären", vilka
 mogna omkring den 15 juni och
 betingade då ett pris av 1 kr per
 liter. Vidare äro jordgubbar satta
 överst på sluttningen. I kanten
 av gångarna har det planterats
 violer. Samtidigt som dessa
 äro vackra och sprida en härlig
 doft omkring sig, äro de ären
 inkomstgivande. På grund av
 dess soliga och varma läge,
 slå de fort ut, och kan med lätt-
 het säljas till ett pris av 10-15 öre
 per bunt. Varje lördag brukade
 Hanssons fru resa till Halmstad
 och avyttra vad som skulle säl-
 as, äpple, päron, blommor: körsbär
 an. m.

Nedan för branten äro plan-

1363

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

5

terad äpple-och päronträd. Dessa brukar giva ganska goda skördar. Av sorterna märkas: Päron: Subbel Philip, Gränna rödpäron, bergamott, Svanhals och Grön Moltke, Äpple: Kanneke, Sjöfsta-holm, Hampus, Brumsäpple, Åkerä och Ölands kungsäpple.

Vid bersån står ett gammalt Kanneke-äppleträd som är lika gammalt med boningshuset. Trots att det är så pass gammalt bär det ändå rikligt med frukt.

Grönsaker odlades endast till husbehov och utgjordes utav; smorötter, rödbetor, palsternockor, lök, kål m.fl. utav de allmänast förekommande grönsaksalstern.

Hela trädgården är inhägnad med en enkel stengärdsgård. Den gärdsgård passar mycket bra i

6
1881
Sammanklang med omgir-
ningen, vilken är stenig och
skogbeklädd. Gärdesgården lades
upp, utaf den steu som man
fick byta upp, då man odlade
upp jorden. På detta sätt fick
man gagn även för steuen.

Boringshuset är vackert byggt.
Det innehåller 3 rum och kike
varav det ene rummet användes
som verkstad för skrädderiet
På södra sidan är en vacker
veranda, beklädd med spalierträs
utaf päron.

Om sommaren då allt är grönt
i trädgården, liknar det en riktig
lövsal, med blommor och bär
uti. Allt detta vackra har åstad-
kommit av Hansson själf för
en ringa kostnad. Utaf alla

1363

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

77

mindre trädgårdar i grannskapet
är denna den vackraste.

Om sommaren, då mycke folk
brukar besöka Hansson, hålles många
fester på "Högsätet," och det är ett
riktigt nöje, att, en sommar dag, få
sitta där och höra fåglarnas kvitter,
känna blommornas doft och med
den härliga utsikten framför sig.

Fruktkodling på 1870 talet.

I sammanhang med föregående skildring, skall jag här beskriva något lite om fruktkodlingen. Nedanstående uppgifter äro lämnade utav Majoren Georg Ehrenborg. Ehrenborg är född 1841 och har i år fyllt 81 år.

Egendomen Bärarp i Halland, belägen uti den bördiga Röringe-dalen, är en av länets äldsta sitetier, och kan man med skäl säga, att densamma har under sitt ägande, den bördigaste jorden, bestående av lermylla ä mergelbotten. Gårdens byggnader äro belägna vid foten av en bergås som

Skyddlar mot nordväst- och västliga stormar. Skyddad för dessa har ägarna, allt sedan slutet av 1700 talet, beflitad sig om att tillföra, den vid byggnaderna belägna trädgården, goda frukt-sorter och kan t. ex. nämnas att dövarande ägaren, Majoren Jöns Ehrenborg, hemkallad från Holland, där han under kriget tjänstgjort såsom adjutant uti general Cronströms stab, medtog från Holland fruktträd. Det var det i länet, och måhända till flera län, spridda Bärarps- eller Frölinge-brunnsäpplet vilka ännu finnes kvar. Av de övriga sorterna, må nämnas Generaläpplet (Kalmars glasäpple), och päronsorterna Beurrc Blanc och Gula smörpäron, finnes endast de sistnämnda kvar. Päronen äro, ov

dem som kända till dem,
högt skattade. De olika Ehrenborg-
ska decendenterna, som intill dessa
dagar ägt den gamla gården,
hava var och en i sin mån be-
flitat sig, om utvidgandet av träd-
gården och inplanterandet av nya
fruktsorter och torde bland dessa
innehavare ^{om} nämnas major Georg
Ehrenborg, som utvidgade frukt-
trädgården, från att omfatta endast
2 tunnland, till dess nuvarande
areal av 7 tunnland. Nämnede person
hade i början av 1870-talet, vid
sina resor i Tyskland, speciellt uti
Böhmen, sett de därvarande stor-
artade fruktträdplanteringarna,
och beslöt han, vid sin hemkomst,
utvidga trädgården samt anskaffa
lämpliga fruktsorter. Han erhö

1363

1363

LUNDS UNIVERSITETS
BOKMINNESARKIV 11

trägel senare, från Gotland
12 st Skutyrke-äppelträd, vilka
trivas synnerligen väl på den brö-
diga jord, som erbjöts dem här,
och lämna de snart sagt varje år
den allra härligaste frukt.

Hade vid denna tid kunskapen
om de olika fruktarternas lämp-
lighet för platsen, varit så då-
varande innehavaren fullt känd,
hade heltoisst hans önskan att för-
bringa, en efter fysiskt mönster an-
lagd fruktträdgård lyckats bättre.
Men okunskapen om de särskilda
fruktarternas egenskaper,
har ^{gjort} att flera av de hundratals
fruktträden som insattes, har
gått ut eller varit tvungna.

Man ser härav, att om man vill
driva en fruktträdodling i storl.

bor man först förvissa sig om vilka sorter som trivas på den platsen, och ej helt överlämna sig åt katalogerna, från in- eller utländska plantskolor.

Oaktat de misstag som begågos vid valet av fruktträsorter, kvarstår ändock att Bärarps trädgård, tack vare dess förädlade jordmån samt skyddade läge, är en av länets bästa, men skulle, om ej gårdens och dess trädgård, innehades av ointresserade arrendatorer, kunna uppdrivas till en rikedomskälla för dess innehavare.

Folkhögskolan Hvidau den 7/4 1922

E. Ragnar Johanson